

ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ (;)

Ομιλία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ιούνιος 2000

Περιεχόμενα

ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ (;)	2
Ουδέν Ανθρώπου δεινότερον!	2
Η Λέσχη της Ρώμης	2
Global 2000.....	3
Άλλες μελέτες	4
Η έκταση της ζημιάς στον πλανητικό περιβάλλον	4
Επιπτώσεις στην υγεία	5
Πώς αντιδρά ο Ο.Η.Ε;.....	5
Η διάσκεψη του Ρίο	5
Η διάσκεψη του Κιότο	6
Η στάση των κρατών	6
Η «ανάπτυξη»	7
Σρεβλό μέτρο ανάπτυξης	7
Οι τιμές των προϊόντων δεν λένε την αλήθεια.....	8
Κοινωνική και οικονομική διάσταση	8
Η ανεξέλεγκτη οικονομία της αγοράς	8
Οι αντιδράσεις των θιγομένων συμφερόντων.....	9
Τα πιθανά σενάρια εξελίξεων	9

ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ (;)

Ουδέν Ανθρώπου δεινότερον!

Όπως αναφέρει ο Αθ. Κανελλόπουλος ⁱ⁾, ήδη στην Αρχαία Ελλάδα επικρατούσε η αξίωση για λογική χρήση της φύσεως, που ο Όμηρος την αποκαλεί “ευηγεσία”, φειδώ του περιβάλλοντος και εξοικονόμηση φυσικών πόρων, ώστε η ανάπτυξη να συνδυάζεται με την δημιουργία αναλόγου πολιτιστικού, ηθικού και αισθητικού περιγύρου.

Στην Ιουδαϊκή και την Χριστιανική θρησκεία επικρατεί το ανθρωποκεντρικό δόγμα, που διδάσκει ότι ο Θεός έθεσε τα πάντα στην διάθεση του ανθρώπου, που είναι και ο σκοπός της Δημιουργίας: *“Και ο τρόμος και ο φόβος υμών επί πάσι τοις θηρίοις της γής, επί πάντα τα πετεινά του ουρανού και επί πάντα τα κινούμενα της γης και επί πάντας τους ιχθύας της θαλάσσης υπό χείρας υμίν δέδωκα. Και παν ερπετόν, ό εστί ζών υμίν έσται εις βρώσιν, ως λάχανα χόρτου δέδωκα υμίν τα πάντα.”ⁱⁱ⁾*

Το δυστύχημα είναι ότι ο άνθρωπος από τις επιταγές της θρησκείας, ετήρησε κατά γράμμα μόνο την πλήρη επικυριαρχία στην φύση, την οποία εκμεταλλεύτηκε χωρίς αναστολές, αγνοώντας ότι η θείκη εντολή προϋποθέτει και τον σεβασμό της Φύσης, μαζί με τον σεβασμό του συνανθρώπου, που πρέπει να συνυπάρχουν και να αναπτύσσονται με αρμονία.

Το αποτέλεσμα ότι εφθάσαμε σήμερα σε ένα σημείο όπου όλοι παραδέχονται ότι υπάρχει ήδη τόσο σημαντική υποβάθμιση του πλανητικού περιβάλλοντος που χρειάζεται μία μακρόχρονη παγκόσμια συντονισμένη προσπάθεια για να σταματήσει, αλλά μερικοί διερωτώνται μήπως δεν είναι πια αναστρέψιμη.

Η Λέσχη της Ρώμης

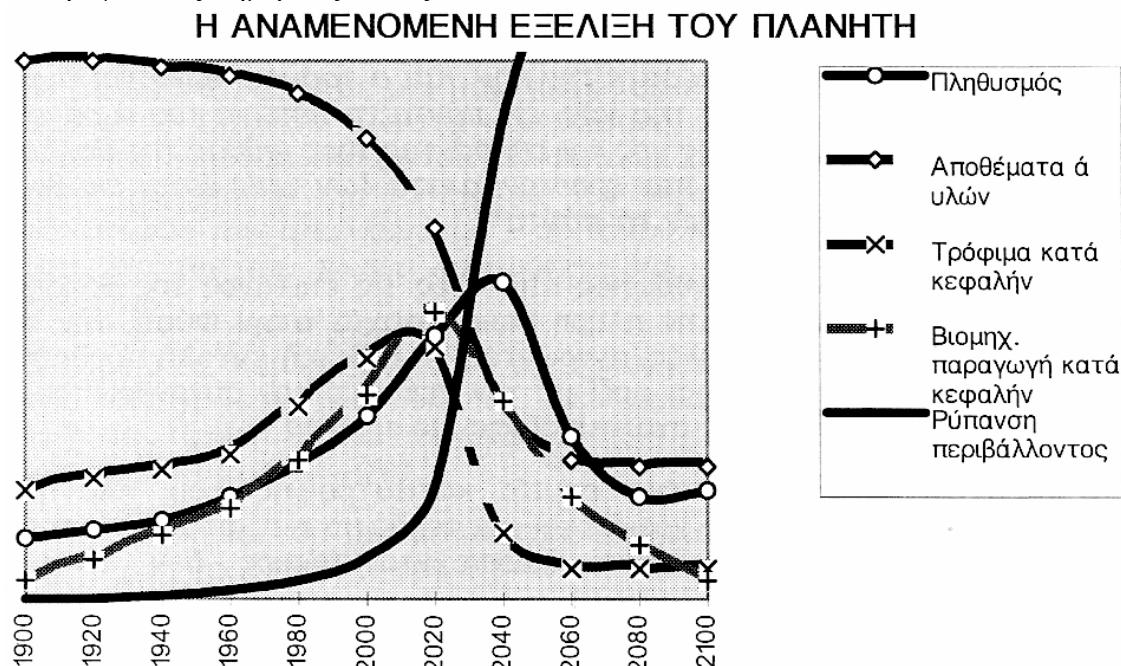
Το 1968, η Λέσχη της Ρώμης, που ιδρύθηκε από 70 επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων από 25 χώρες, με στόχο την διερεύνηση των αιτιών και των μηχανισμών που προκαλούν τα κρίσιμα προβλήματα της ανθρωπότητας, ανέθεσε σε 17 συνεργάτες του διάσημου αμερικανικού πολυτεχνείου Μ.Ι.Τ. να μελετήσουν την πορεία της ανθρωπότητας, με βάση τους παράγοντες:

- * Πληθυσμιακή αύξηση
- * Διαθεσιμότητα πρώτων υλών
- * Γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή
- * Βιομηχανική παραγωγή
- * Ρύπανση του περιβάλλοντος

Από την επεξεργασία με ηλεκτρονικό υπολογιστή των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν και από την προβολή τους με προσομοίωση στο μέλλον, οι επιστήμονες του Μ.Ι.Τ. οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι περί τα μέσα του 21ου αιώνα η ανθρωπότητα θα οδηγηθεί σε μία τρομακτικών διαστάσεων κρίση, που θα οφείλεται στον υπερπληθυσμό, στην εξάντληση πρώτων υλών και τροφίμων, αλλά και στην κατακόρυφη αύξηση της ρύπανσης. Συνέπεια της κρίσης αυτής θα είναι ο θάνατος δισεκατομμυρίων ανθρώπων, η καταστροφή της βιομηχανίας και η μείωση της παγκόσμιας γεωργικής παραγωγής

στα επίπεδα που βρισκόταν στις αρχές του 20ού αιώνα. Τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιεύθηκαν στο βιβλίο “Τα όρια της ανάπτυξης”ⁱⁱⁱ).

Το σχήμα 1 παρουσιάζει τα αποτελέσματα που έδωσε το μοντέλο σε ένα σενάριο όπου τα αποθέματα του πλανήτη σε πρώτες ύλες λαμβάνονται διπλάσια εκείνων που ήταν γνωστά κατά την έρευνα. Εγιναν και άλλοι υπολογισμοί, όπου θεωρήθηκε ότι τα αποθέματα είναι απεριόριστα, ότι γίνεται έλεγχος της ρύπανσης και ότι σταματάει αύξηση του πληθυσμού. Δυστυχώς, από όλα τα σενάρια προέκυψε ότι ο 21ος αιώνας δεν θα εξελιχθεί καθόλου ομαλά για τον Άνθρωπο, αλλά και την Ζωή στον πλανήτη γενικά, αν δεν ληφθούν άμεσα και σε παγκόσμια κλίμακα, ριζικά μέτρα που θα ανατρέψουν τις σημερινές τάσεις.

Σχήμα 1. Πρόβλεψη της εξέλιξης του πλανήτη, σύμφωνα με το μοντέλο της Λέσχης της Ρώμης, με βάση αποθέματα πρώτων υλών διπλάσια από τα γνωστά το 1972

Και αν ακόμη το μοντέλο της Λέσχης της Ρώμης παρουσιάσει αστοχία, αυτή θα περιορίζεται μόνο στον χρονικό ορίζοντα μέχρι την κρίση. Ολα δείχνουν ότι, αν δεν γίνει κάτι που να επιφέρει πλήρη ανατροπή στις εξελίξεις, η ρότα μας είναι σταθερή προς την καταστροφή. Και είναι πραγματικά χωρίς σημασία αν η καταστροφή θα επέλθει μετά 50 ή 100 χρόνια.

Global 2000

Περίπου μία δεκαετία αργότερα, υποβλήθηκε το 1980 στον Πρόεδρο Jimmy Carter των ΗΠΑ, το πόρισμα τριετούς μελέτης εκατοντάδων επιστημόνων με τον τίτλο Global 2000^{iv}), στην οποία γινόταν λεπτομερής ανάλυση της εξέλιξης των βασικών μεγεθών,

όπως ο πληθυσμός, τα αποθέματα πρώτων υλών, η διαθεσιμότητα τροφίμων και πόσιμου νερού και, φυσικά, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η έκθεση κατέληγε σε συστάσεις για την αντιμετώπιση της σαφούς απειλής χειροτερεύσεως των συνθηκών ζωής στον πλανήτη:

- Προστασία των καλλιεργήσιμων εκτάσεων με λογική χρήση τους
- Χρηματοδότηση έργων εξοικονόμησης ενέργειας και παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Να ενεργοποιηθούν όλα τα κράτη για την εφαρμογή ενός διαπλανητικού προγράμματος για την σωτηρία των τροπικών δασών
- Να συμμετάσχει ο επιχειρησιακός κόσμος σε μία μακροπρόθεσμη προσπάθεια αντιμετώπισης των κινδύνων που διατρέχει ο Πλανήτης μας.

Το γεγονός ότι οι επιστήμονες του Global 2000 υποτίμησαν τα συνολικά αποθέματα πετρελαίου, κάθε άλλο παρά συνιστά λόγο να μην ληφθούν σοβαρά υπ' όψη, οι έστω και γενικόλογες, παραινέσεις τους. Αντιθέτως, αν εξακολουθήσουμε την σημερινή σπατάλη του “μαύρου χρυσού” επαναπαυόμενοι στο ότι υπάρχουν αποθέματα για μερικές δεκαετίες παραπάνω, θα έχουμε ως αποτέλεσμα την επιτάχυνση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Σήμερα, στο κατώφλι του 21ου αιώνα και παρά την ενεργοποίηση εκατομμυρίων πολιτών σε όλο τον Κόσμο για την περιβαλλοντική προστασία, η υποβάθμιση του πλανήτη μας εξακολουθεί να επιταχύνεται.

Γνωρίζουμε όλοι ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν προκαλέσει στην προστατευτική στοιβάδα του όζοντος πληγή που, ακόμη και αν σταματήσουν σήμερα όλες οι επιβλαβείς εκπομπές -πράγμα που δεν συμβαίνει-, θέλει έναν αιώνα για να επουλωθεί, ενώ γίνεται πια γενικά παραδεκτό ότι έχουν θέσει σε κίνηση μηχανισμούς μεταβολής του κλίματος, που δεν μπορεί ακόμη να προβλεφθεί πού μπορούν να οδηγήσουν.

Άλλες μελέτες

Η έκταση της ζημιάς στον πλανητικό περιβάλλον

Από τις μετρήσεις της NASA των ΗΠΑ, σε χιλιάδες μετεωρολογικούς σταθμούς ανά την Γη, προκύπτει ότι η άνοδος της θερμοκρασίας τα τελευταία 100 χρόνια είναι αναμφισβήτητη και σταθερή^v).

Οι πάγοι των Πόλων λιώνουν. Τα κοράλλια των ωκεανών καταστρέφονται. Η ερήμωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων επεκτείνεται. Γίνεται εμφανής η αλλαγή στις εποχές του έτους. Το 1998 ήταν το θερμότερο έτος από τότε που τηρούνται αρχεία, αλλά και των τελευταίων 1200 ετών, με βάση παλαιοντολογικά στοιχεία.^{vi}

Ο Καθηγητής E. U. von Weizsaecker^{vii}) εκτιμά ότι **κάθε δευτερόλεπτο** στην Γη

- χάνουμε 3 στρέμματα δάσους, από τα οποία τα το ένα δίνει την θέση του σε έρημο
- χάνουμε 1000 τόννους εύφορης γής που παρασύρονται στις θάλασσες
- παράγουμε 1000 τόννους απορρίμματα

ενώ **κάθε μέρα** χάνονται οριστικά από τον πλανήτη γύρω στα δέκα είδη ζώων και φυτών.

Επιπτώσεις στην υγεία

Ο καθηγητής οικολογίας Pimentel, του Πανεπιστημίου Cornell^{viii} κάνει πολύ ζοφερές διαπιστώσεις αλλά και προβλέψεις για την εξέλιξη των επιπτώσεων από την μεταβολή των κλιματολογικών και περιβαλλοντικών δεδομένων του Πλανήτη.

- Αναμένεται εξάπλωση των επιδημιών. Ήδη οι επιδημίες και οι περιβαλλοντικοί παράγοντες ευθύνονται για το 75% των θανάτων στην Γη.
- Πάνω από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι, ήδη σήμερα, υποσιτιάζονται, γινόμενοι έτσι πιο ευαίσθητοι στις προσβολές ασθενειών.
- Η κατάσταση θα γίνει αφόρητη αν ο πληθυσμός φτάσει τα 12 δισεκατομμύρια στα επόμενα 50 χρόνια, οπότε θα μεταναστεύουν έντομα φορείς επιδημιών από τους τροπικούς σε βρειότερες περιοχές, όπου οι θερμοκρασίες θα ανεβαίνουν, λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου
- Η ατμοσφαιρική μόλυνση επηρεάζει ήδη πάνω από 4 δισεκατομμύρια ανθρώπους, ενώ η συνεχιζόμενη αύξηση στην κατανάλωση ορυκτών καυσίμων χειροτερεύει την κατάσταση. Οι θάνατοι από καρκίνο των πνευμόνων τριπλασιάστηκαν από το 1950 ως το 1986.
- Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις μειώθηκαν κατά 20% την τελευταία δεκαετία, ενώ τα αποθέματα αρδευτικού νερού κατά κεφαλήν μειώθηκαν κατά 12%.
- Οι κλιματικές αλλαγές αναμένεται ότι και αυτές θα έχουν αρνητική επίπτωση στην γεωργική παραγωγή. Η αύξηση της θερμοκρασίας θα προκαλέσει ένταση των φυτικών ασθενειών και αύξηση των ζιζανίων. Ήδη έντομα, ασθένειες και ζιζάνια καταστρέφουν πάνω από 40% της συνολικής παραγωγής τροφίμων, παρά την χρήση πάνω από 2,5 εκατομμυρίων φαρμάκων τον χρόνο.

Πώς αντιδρά ο Ο.Η.Ε;

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν αρχίσει μία κινητοποίηση, συγκαλώντας τους επί κεφαλής όλων των κρατών σε διεθνείς συναντήσεις, με σκοπό να αποφασισθεί μία κοινή αντιμετώπιση.

Η διάσκεψη του Ρίο

Η διάσκεψη του Ρίο, το 1992, στην οποία συμμετείχαν αντιπρόσωποι 167 χωρών, κατέληξε στην διατύπωση ενός πλαισίου διεθνούς σύμβασης επί της αλλαγής του κλίματος, το οποίο αποτελείται από σειρά ευχολογίων για την μείωση των εκπομπών

βλαπτικών ουσιών, χωρίς να επιβάλλει συγκεκριμένα μέτρα για τον περιορισμό της λεηλασίας της Γης.

Η διάσκεψη του Κιότο

Η διάσκεψη του Κιότο ήρθε 5 αργότερα, το 1997. Εκεί έγινε προσπάθεια να διατυπωθούν δεσμευτικές προτάσεις για την μείωση των εκπομπών αερίων που είναι υπεύθυνα για την δημιουργία του φαινομένου του θερμοκηπίου στον πλανήτη. Προβλέπεται λοιπόν ότι οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες που θα υπογράψουν το Πρωτόκολλο, αναλαμβάνουν την δέσμευση να μειώσουν τις εκπομπές τους ως το 2005 κατά εμφανή τρόπο και ως το 2012 σε καθοριζόμενο ανά χώρα ποσοστό των εκπομπών του 1990. Η Ελλάδα πρέπει να επιτύχει μείωση κατά 8%

Το Πρωτόκολλο του Κιότο έχουν υπογράψει ως τώρα 84 χώρες, ενώ το έχουν επικυρώσει μόνο 18 δευτερεύουσες χώρες, με μόνες, από τις αναπτυγμένες βιομηχανικές, τις ευρωπαϊκές Κύπρο και Γεωργία.^{ix}
<http://www.unfccc.de>

Η στάση των κρατών

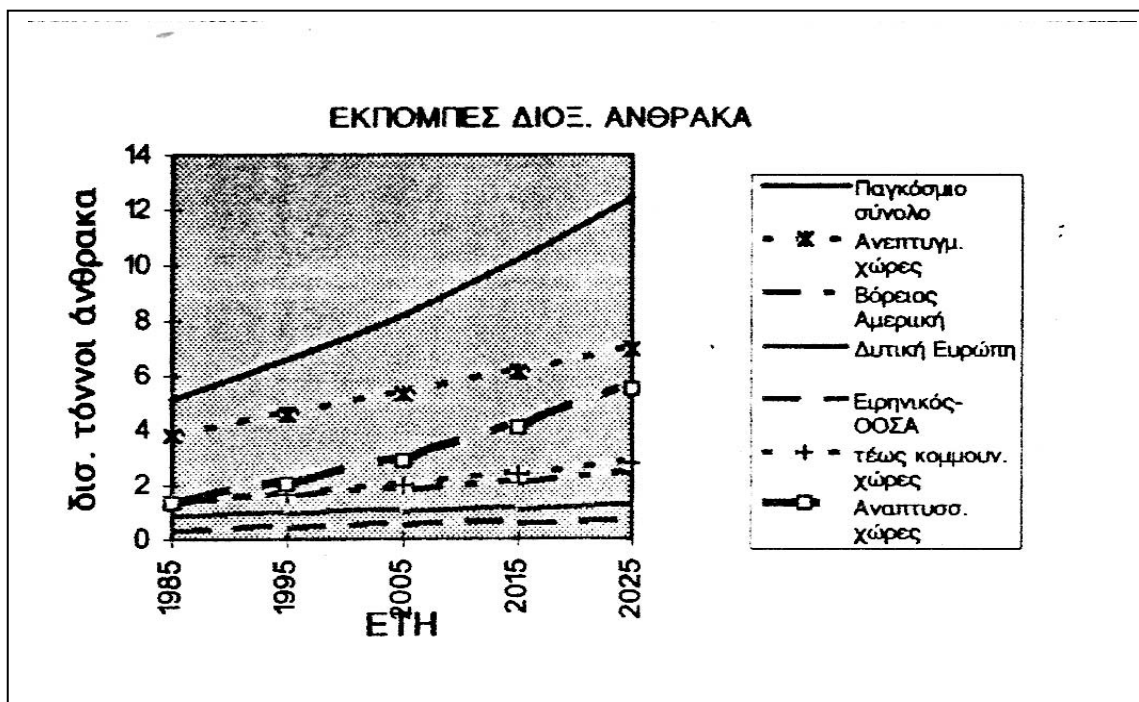
Σε όλα τα προγράμματα είναι σαφής η προσπάθεια των κυβερνητικών εκπροσώπων να αναβάλουν την λήψη αποτελεσματικών μέτρων, δεδομένου ότι είναι ευνόητο ότι, αρκετά από αυτά, θα είναι αντιδημοτικά, άρα θα έχουν αρνητική επίπτωση στις εκλογές που θα ακολουθήσουν. Ακολουθείται δηλαδή, λίγο-πολύ, η συνταγή το Λουδοβίκου του XV της Γαλλίας, που έλεγε «μετά από εμένα ο κατακλυσμός».

Τα χρονοδιαγράμματα είναι, λοιπόν, χαλαρά, ενώ και η πιθανότητα ότι θα επιτευχθούν οι στόχοι μικρή. Το γήινο οικοσύστημα έχει περιθώρια αναμονής;

Σήμερα έφθασε η Γη μας να έχει επάνω της σχεδόν 6 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Από αυτούς το ένα τρίτο περίπου ανήκει σε αυτό που ονομάζουμε αναπτυγμένες χώρες, με τον σπάταλο τρόπο ζωής του έφερε τον πλανήτη στην σημερινή κρίσιμη κατάσταση. Τι θα γίνει όμως που τώρα και τα άλλα 4 δις συνανθρώπων μας άρχισαν να επιδιώκουν και αυτά και σταδιακά να επιτυγχάνουν, αντιστοιχες, δηλαδή σπάταλες συνθήκες διαβίωσης;

Η Κίνα (1,25 δις. κάτοικοι) έχει ήδη επιτύχει πρωτόγνωρους ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ η Ινδία (1 δις) προσπαθεί να ακολουθήσει και οι επιπτώσεις άρχισαν να γίνονται εμφανείς, π.χ. στην αύξηση των εκπομπών χλωροφθορανθράκων, που ευθύνονται για την τρύπα του όζοντος.

Ανάλογη είναι και η εξέλιξη των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, που είναι ο κύριος δημιουργός του φαινομένου του θερμοκηπίου και που προβλέπεται ότι θα αυξηθούν με επιταχυνόμενους ρυθμούς τα επόμενα χρόνια, παρά τα προτεινόμενα μέτρα.

Σχήμα 2. Η αναμενόμενη εξέλιξη των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα τις επόμενες δεκαετίες (εκπεφρασμένες σε δισ. τόννων άνθρακα)

Το σχήμα 2 δείχνει την σημερινή και την αναμενόμενη εξέλιξη των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα^x. Αξίζει να προσεχθεί πόσο ταιριάζει η καμπύλη αυτή με την καμπύλη της ρύπανσης του περιβάλλοντος, όπως την προέβλεψε η “Λέσχη της Ρώμης” (σχήμα 1).

Η «ανάπτυξη»

Σρεβλό μέτρο ανάπτυξης

Η ανάπτυξη ενός κράτους μετρείται σήμερα με βάση την κατανάλωση των κατοίκων του σε πρώτες ύλες και ενέργεια. Στόχος δηλαδή του σημερινού μοντέλου ανάπτυξης είναι η συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερων “αγαθών” κατά κεφαλήν. Ολη η οικονομία στηρίζεται πια σε αυτή την αρχή και η προσπάθεια των κατασκευαστικών εταιριών συγκεντρώνεται στην δημιουργία νέων “αναγκών” για τους πολίτες, ώστε να διευρυνθεί η αγορά των προϊόντων τους, άσχετο αν αυτά τα προϊόντα ουδόλως συντελούν στην ουσιαστική βελτίωση του βιωτικού επιπέδου.

Υπολογίζεται ότι για να καλυφθούν οι ανάγκες ενός μόνο κατοίκου μιας αναπτυγμένης βιομηχανικής χώρας, απαιτούνται κάθε χρόνο 20 τόνοι πρώτων υλών. Είναι δυνατόν να ελπίζει κανείς ότι ο πλανήτης μπορεί να καλύψει, στα πλαίσια της προς τα άνω σύγκλισης των οικονομιών, παρόμοιες ανάγκες για το σύνολο των ταχύτατα αυξανόμενων κατοίκων του;

Πρέπει λοιπόν να συνειδητοποιήσουμε το ταχύτερο δυνατό, γιατί ήδη μπορεί να είναι αργά, ότι όσο επιμένουμε εμείς, που ανήκουμε στις χώρες που βρίσκονται στην τεχνική

και επιστημονική πρωτοπορία, να ζούμε στην σημερινή σπάταλη ευμάρεια, δημιουργώντας πρότυπα προς μίμηση για τους αναπτυσσόμενους λαούς, τόσο γρηγορότερα θα φθάσει η κατάσταση του πλανήτη μας στο σημείο από όπου θα είναι αδύνατη η επιστροφή.

Οι τιμές των προϊόντων δεν λένε την αλήθεια

Η παγκοσμιοποιημένη ελεύθερη αγορά είναι σήμερα το έμβλημα των αναπτυγμένων χωρών και το όνειρο των φτωχότερων. Στηρίζεται όλο το σύστημα σε μία ελεύθερη διαμόρφωση τιμών των προϊόντων με βάση τον διεθνή ανταγωνισμό. Οι τιμές των αγαθών διαμορφώνονται με βάση το κόστος παραγωγής τους, δηλαδή εργατικά, αγορά πρώτων υλών, επεξεργασία και διάθεση στην αγορά.

Πουθενά δεν υπεισέρχεται ως παράγων κόστους, η ανάγκη αποκατάστασης της ζημιάς στο περιβάλλον που προκλήθηκε από όλη την διαδρομή του προϊόντος, από την κτήση των πρώτων υλών, την παραγωγή της απαιτούμενης για την επεξεργασία ενέργειας, ως και την τελική διάθεση του “αγαθού” όταν ολοκληρώσει τον κύκλο του και γίνει απόρριμμα.

Υπολογίζεται δηλαδή ως κόστος, η δαπάνη του κατασκευαστού για την επεξεργασία, αλλά αγνοείται τελείως η μικρή ή μεγάλη ζημιά στο περιβάλλον από όλη την διαδικασία και το κόστος αποκατάστασής της. Οι τιμές των “αγαθών”, συνεπώς δεν λένε την αλήθεια, αγνοώντας την ζημιά στο πολυτιμότερο αγαθό του ανθρώπου, το ίδιο το περιβάλλον του πλανήτη μας.

Ο στόχος λοιπόν των διεθνών συναντήσεων θα έπρεπε να είναι πώς θα μεθοδευτεί η, έστω σταδιακή, εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο μιας νέας πολιτικής κοστολόγησης, από την οποία να δημιουργηθεί ένα “Παγκόσμιο Ταμείο Σωτηρίας του Πλανήτη”. Το Ταμείο αυτό θα μπορούσε να χρηματοδοτήσει επίσης την ορθολογική αναβάθμιση του επιπέδου ζωής των καθυστερημένων λαών, όχι για να αποκτήσουν από δύο αυτοκίνητα και τρία κινητά τηλέφωνα, αλλά για να αποκτήσουν μόρφωση, υγεία, σωστή διατροφή.

Κοινωνική και οικονομική διάσταση

Η ανεξέλεγκτη οικονομία της αγοράς

Το αναπτυξιακό μοντέλο που έχει επιβληθεί από την ανεξέλεγκτη « οικονομία της αγοράς » έχει ως συνέπεια και την επιταχυνόμενη διεύρυνση των διαφορών επιπέδου ζωής μεταξύ πλουσίων και φτωχών χωρών, που ήδη έχει αρχίσει να προκαλεί διαδηλώσεις σε διάφορα σημεία του κόσμου, όπως κατά τις διασκέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Η οικονομία της αγοράς επιβάλλει και στους κατοίκους των φτωχότερων χωρών αυξημένες «ανάγκες», ώστε να αυξηθεί ο κύκλος εργασιών των αναπτυγμένων χωρών. Οι φτωχότερες συνάπτουν δάνεια που δεν μπορούν να ξεπληρώσουν, το Δ.Ν.Τ. απαιτεί σκληρά μέτρα και ο φαύλος κύκλος συνεχίζεται. Όσο για τις περιβαλλοντικές

οργανώσεις μας, αυτές διαμαρτύρονται επειδή οι ιθαγενείς της Βραζιλίας καίνε τροπικά δάση για να τα καλλιεργήσουν για να φάνε.

Όσο καταστάσεις του είδους αυτού δεν αντιμετωπίζονται με θαρραλέα μέτρα εκ μέρους των πλουσίων χωρών, τόσο θα εντείνονται οι κοινωνικές ανισότητες και αντιδράσεις των φτωχών.

Οι αντιδράσεις των θιγομένων συμφερόντων

Δυστυχώς την πολιτική όλων των χωρών την χαράσσουν κυβερνήσεις με χρονικό ορίζοντα προγραμματισμού ως τις επόμενες εκλογές, ενώ οι οργανισμοί εκείνοι που, σήμερα, έχουν ισχύ που εκτείνεται πού πέρα από σύνορα και θα μπορούσαν να επιβάλουν απόψεις και ορθολογική συμπεριφορά, οι πολυεθνικές εταιρίες, έχουν πολύ πιο κοντόφθαλμους στόχους, που περιορίζονται στην καθημερινή συμπεριφορά των μετοχών τους στα χρηματιστήρια. Κάθε προσπάθεια εκλογίκευσης της υπερκαταναλωτικής νοοτροπίας συναντά έντονες αντιδράσεις από επιχειρηματικούς κύκλους που προβλέπουν ότι θα ζημιώσουν αν μπει φρένο στην σημερινή μορφή ανάπτυξης..

Ετσι η εφημερίδα του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης “Wall Street Journal” έγραφε τον Οκτώβριο του 1995 ότι, προκειμένου να προσπαθούμε να μειώσουμε τις επιπτώσεις από το φαινόμενο του θερμοκηπίου, είναι προτιμότερο να προετοιμασθούμε να ζήσουμε με τις συνέπειές του, για να μην διαταραχθούν οικονομικές ισορροπίες.

Το Oil and Gas Journal σημειώνει: *Το να απαιτεί κανείς από τον κόσμο να χρησιμοποιεί πιο ακριβά και λιγότερα αποδοτικά υποκατάστατα καυσίμων είναι απλή τρέλλα. Η χρήση πετρελαίου για την σημερινή και μελλοντική ανάπτυξη αποτελεί σχεδόν βεβαιότητα.*^{xi}

Στο διαδίκτυο δραστηριοποιούνται σήμερα οργανώσεις που χρηματοδοτούνται από συνδέσμους εταιριών παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, που προσπαθούν να πείσουν ότι τα περί φαινόμενου του θερμοκηπίου είναι μύθοι ή υπερβολές, ή ακόμη ότι η αύξηση της συγκέντρωσης του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα και η άνοδος της θερμοκρασίας θα έχουν ευνοϊκές επιπτώσεις στον άνθρωπο, διότι θα αυξηθεί η γεωργική παραγωγή.

Τα πιθανά σενάρια εξελίξεων

Με βάση τα δεδομένα αυτά, τί πιθανότητες υπάρχουν να ληφθούν τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αποφυγή του σαφώς προδιαγραφόμενου κινδύνου, για τον Πλανήτη και την ανθρωπότητα;

Από όλα τα δεδομένα προκύπτει ότι η ετήσια πίτα αγαθών που αποσπούμε από όλες τις πηγές της Γης μας, είναι ήδη πολύ πιο μεγάλη από όση θα μπορούσαμε να έχουμε, χωρίς ανεπανόρθωτες συνέπειες. Οι κάτοικοι λίγων χωρών έχουν εξασφαλίσει για τον εαυτό τους τα μεγάλα κομμάτια, αφήνοντας στους άλλους ψίχουλα. Και τα μεγάλα αυτά κομμάτια θέλουν να τα διατηρήσουν, οδυρόμενοι συγχρόνως για την καταστροφή του περιβάλλοντος. Οι φτωχοί όμως διεκδικούν και αυτοί, δικαίως, να μεγαλώσουν τα

κομμάτια τους, με αποτέλεσμα η πίττα να μεγαλώνει συνεχώς, με τις ορατές πια συνέπειες.

Η λύση του προβλήματος είναι μονοσήμαντη. Τα κομμάτια των πλουσίων πρέπει να μικρύνουν δραστικά, ώστε να υπάρξει για όλους ένα λογικού μεγέθους κομμάτι. Η εφαρμογή όμως αυτής της «απλής» λύσης απαιτεί βούληση που δεν υπάρχει και μεθόδους που με τη σημερινή δομή της ανθρώπινης κοινωνίας δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν.

Πού οδηγεί λοιπόν ο Άνθρωπος το γήινο οικοσύστημα; Ας βγάλει ο καθένας μας τα δικά του συμπεράσματα.

Ο Φάυλος Κύκλος

Η «βελτίωση» του επιπέδου ζωής των ανθρώπων και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και του εμπορίου δείχνουν ότι διέπονται από την φιλοσοφική θεώρηση: Δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και υψηλότερου εισοδήματος μέσω της αύξησης των αναγκών των ανθρώπων σε αγαθά, άρα αύξησης της παραγωγής των αγαθών. Και δεν λαμβάνεται καθόλου υπ' όψη η ζημιά στον πλανήτη από την αυξημένη αυτή παραγωγή «αγαθών» που ελάχιστα, ή καθόλου, συμβάλλουν στο πραγματικό «ευ ζειν».

Περισσότερη εργασία, λοιπόν, για απόκτηση μεγαλύτερου εισοδήματος για αγορά περισσότερων αντικειμένων ή υπηρεσιών, που η αναγκαιότητά τους μας υποβάλλεται από τα διαφημιστικά συστήματα της ελεύθερης αγοράς και που επιταχύνουν την φθορά του πλανητικού μας οικοσυστήματος. Αυτό είναι που προσπαθούμε να πείσουμε τον εαυτό μας, για να ησυχάσει η συνείδησή μας, ότι λέγεται «βιώσιμη ανάπτυξη».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- i Αθ. Κανελλόπουλος, "Οικολογία και οικονομική του περιβάλλοντος", Καραμπελόπουλος Α.Ε., Αθήνα 1986
- ii Γένεσις (Παλαιά Διαθήκη) Θ, 2-4
- iii D. Meadows κ.α. "The limits to growth", Universe Books (1972)
- iv A. Oberholz, Umweltmagazin, Sept. 1999, p.84
- v ENN Daily News, 7-1-1999
- vi Environet.policy.net 15-3-1999.
- vii E. U. von Weizsaecker, "Noch mehr Vorschriften - der Umwelt zuliebe?", Chem.-Ing.-Tech. 63 (1991) Nr. 2, S. 98-103
- viii R. Shaw, Environmental News Network, 25-2-2000
- ix Ιστοσελίδα του ΟΗΕ για τον έλεγχο των κλιματικών αλλαγών <http://www.unfccc.de>, 17-5-2000
- x Β. Πατσουράτης, Ι. Σουφλής, Οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία-βιομηχανία από την επιβολή περιβαλλοντικού-ενεργειακού φόρου
- xi Oil and Gas Journal, Aug. 29, 1994